

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК

Серія: ЛІТОПИС УВАН

Ч. 16.

Д-р ЯР. РУДНИЦЬКИЙ

НАЙБЛИЖЧІ ЗАВДАННЯ ШЕВЧЕНКОЗНАВСТВА

Вінніпег

1958

Канада

Накладом УВАН

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК

СЕРІЯ: ЛІТОПИС УВАН

- Ч. 1—9 — вичерпано.
- Ч. 10 — Д. Дорошенко: Розвиток української науки під прапором Шевченка, Вінніпег, 1949.
- Ч. 11 — К. Антонович: Роля української жінки в праці У. В. У., Вінніпег, 1953.
- Ч. 12 — Яр. Рудницький: Українські бібліотеки в Канаді, Вінніпег, 1954.
- Ч. 13 — В. Безушко: Видання УВАН 1945—1955, Вінніпег, 1955.
- Ч. 14 — Яр. Рудницький: Бібліотека Читальні Просвіти в Вінніпегу. Вінніпег, 1956.
- Ч. 15 — Яр. Рудницький: Бібліотека Товариства "Просвіта" в Ворт Вілліямі, Онтаріо, Вінніпег — Форт Віліям, 1957.
- Ч. 16 — Яр. Рудницький: Найближчі завдання жевченкознавства. Вінніпег, 1958.

Ціна випуску: 50 ц.

З а м о в л я т и:

UVAN

Box 3597, Sta. B.

Winnipeg 4, Man., Canada

ЛІТОПИС УВАН
UVAN CHRONICLE
XVI

UKRAINIAN FREE ACADEMY OF SCIENCES
Series: UVAN Chronicle
No. 16.

Dr. J. B. RUDNYC'KYJ

**PROBLEMS OF THE CONTEMPORARY
SHEVCHENKOLOGY**

Winnipeg

1958

Canada

Published by UVAN

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
Серія: ЛІТОПИС УВАН
Ч. 16.

Д-р ЯР. РУДНИЦЬКИЙ

НАЙБЛИЖЧІ ЗАВДАННЯ
ШЕВЧЕНКОЗНАВСТВА

Вінніпег

1958

Канада

Накладом УВАН

ЗМІСТ — CONTENTS

	Стр. Page
Problems of the Contemporary Shevchenkology (English Summary)	5
Вступ	6
I. Ювілейне перевидання "Кобзаря" 1860	7
II. Шевченкіяна на Заході	15
III. Словник Шевченка	21
IV. Видання Шевченка світовими мовами	25
V. Ідеологічне наświetлення Шевченка	28

Printed by

New Pathway, 184 Alexander Ave., Winnipeg, Manitoba, Canada

PROBLEMS OF THE CONTEMPORARY SHEVCHENKOLOGY*)

(English Summary)

In 1960 and 1961, two centenaries will be celebrated by the Ukrainians throughout the world: the 100th anniversary of the the publication of Shevchenko's "Kobzar" (St. Petersburg 1860) and, in 1961, the 100th anniversary of the death of the great Ukrainian poet. To mark both anniversaries the author suggests the following actions to be undertaken in 1958 and 1959 and realized in 1960 and 1961:

- 1) A jubilee re-edition of "**Kobzar**" of 1860;
- 2) A compilation of **Shevchenkiana in the West**, particularly in Canada and the United States of America;
- 3) A compilation and publishing of **a grammar and a dictionary** of Shevchenko's language;
- 4) An edition of English, French, Spanish, German a. o. **translations of Shevchenko**;
- 5) **A synthesis of the ideological trends** of Shevchenko as they were expressed in his works.

An appeal to Ukrainian scholars encouraging the study, and to the public in order to secure funds for the projects, conclude the paper.

---

*) The term "Shevchenkology" was created in 1952 in Winnipeg by the author in accordance to such scientific neologisms as "Shakespearology", "Miltonology", "Dantology" etc. meaning the study of "life and work" of the respective writers. For the first time it was introduced in "Kobzar" of Taras Shevchenko, edited by Prof. Leonid Bileckyj, published by UVAN in association with Trident Press Ltd. (Winnipeg, 1952 - 1954).

ВСТУП

В недалекому майбутньому, а саме в роках 1960 й 1961, святкуватимемо незвичайні ювілеї — сторіччя від появи третього “Кобзаря” (Петербург 1860) та роковини смерті Тараса Шевченка (Петербург 1861). Ці дати викличуть без сумніву поглиблення Шевченківського культу серед мас і з цього приводу відбудуться напевно відповідні святкування “для піднесення духа” української спільноти. Коли ці святкування матимуть ефемеридну, себто проминальну вартість, перед українським шевченкознавством, себто перед дослідками Шевченкового життя й творчості, стоять нові завдання, які — на нашу думку — повинні здійснитися власне в тривкій формі, що була б гідним ушануванням українського Генія нашою генерацією. Тому, що до кожної більшої справи треба належної підготовки, подаємо ці наші завваги вже тепер, уважаючи, що чергові роки 1959 і 1960 повинні служити як етап підготовки й праці, щоб у 1960 й 1961-ому роках здійснити ці проєкти. Ось вони:

- 1) Передрук “Кобзаря” з 1860 р.
- 2) Опрацювання шевченкіани на Заході,
- 3) Видання словника й граматики Шевченкової мови
- 4) Присвосня Шевченка світовим літературам та
- 5) Опрацювання ідеології Шевченка.

I.

ЮВІЛЕЙНЕ ПЕРЕВИДАННЯ "КОБЗАРЯ" З 1860 РОКУ

Як відомо, за життя Шевченка "Кобзар" появився тричі друком: першим виданням у 1840 році, другим у 1844-ому й третім у 1860-ому.

Надзвичайно похвальне явище було відзначати ці дати окремими виданнями "Кобзаря" з нагоди столітніх роковин.

Першого "Кобзаря" з 1840 р. вшановано двома виданнями, обидва вони появилися на еміграції в Чехії.

З ініціативи проф. Д. Дорошенка, д-ра Ст. Сірополка й Є. Вирового видано однотомника п. н. "Кобзар" у Празі в 1940 році. Видання здійснено на доброму папері, дуже дбайливо, в обмеженій кількості примірників. Це одне з кращих видань Шевченка й воно належить до рідкостей на американському терені. За нашим відомом є тільки один примірник цього видання в Нью Йорку й один у Вінніпегу.

Найцікавіше при цьому те, що це видання здійснено в часі війни, без якихось особливих фондів, приватними пожертвами свідомих громадян. На третій сторінці книжки читаємо ось що:

"На пошану першого "Кобзаря" спільним коштом видали: проф. Д. Антонович, д-р М. Антонович, Д. Антончук, П. Вілінський, д-р П. Богацький, інж. В. Бурчинський, Є. Вировий, інж. П. Гаковський, інж. Я. Дзябенко, проф. Д. Дорошенко, інж. А. Зубенко, Л. Йосипчук, доц. д-р О. Іванов, д-р Е. Камінський, В. Качуровський, д-р П. Кашинський, М. Кирівський, Д. і Н. Козицькі, проф. Д. Коломієць, інж. С. Колубаїв, арх. А.

Корнійчук, інж. Іл. Кукшин, д-р М. Кухарипин, М. Ліськевич, І. Лозовюк, тайн. радник П. Маврогордато, Л. Манжулівна, З. Мірна, д-р Р. Мішкевич, О. Наріжний, проф. Д-р С. Наріжний, Г. Одайник, д-р Д. Олячнин, д-р інж. К. Осауленко, К. Очеретькова, проф. Т. Пасічник, Ю. Плавайко, інж. В. Прохода, І. Роман, М. Россіневич, інж. Ст. Семашко, інж. Л. Сірополко, д-р Ст. Сірополко, інж. М. Скидан, д-р Ф. Слодецький, д-р М. Слюсар, проф. Ф. Слюсаренко, проф. д-р Р. Смаль-Стоцький, проф. О. Стахурівна-Байлюкова, родина О. та М. Стовбуненків, Б. Тищенко, інж. М. Трепет, д-р М. Филипчак, І. Фортуна, Зінаїда Хлюр, інж. І. Чивюк, д-р Г. Чикаленко-Келлер, І. Шевченко, Д. Шуліка, проф. А. Яковлів, інж. І. Янішевський, Л. Янушевич, інж. О. Ярошевський."

Ми навмисне навели всі прізвища в списку цього "Кобзаря", бо вважаємо, що всі ці жертводавці й сьогодні заслуговують на окрему згадку за їхнє патріотичне діло. Багатьох з них уже немає в живих і допомогою у виданні "Кобзаря" 1940 р. вони виставили собі нерукотворний пам'ятник, як тих, що вміли не злим тихим словом спом'янути Шевченкове слово в сторіччя його першої появи друком.

Коли йде про деталі цього видання, то про життя й творчість Т. Шевченка — як читаємо на стор. 2-ій в цьому "Кобзарі" — написав проф. Д. Дорошенко.

Текст поезій Т. Шевченка за критичними виданнями перевірів і за виданням книги доглядав д-р Ст. Сірополко.

Примітки до "Кобзаря" і огляд літератури склав проф. Д. Дорошенко в співпраці з д-ром Ст. Сірополком. В цілому цей "Кобзар" робить якнайкраще враження й має свою вартість так із погляду на "ювілейність" 1840-1940, як і на точність і провіреність Шевченкових текстів. Він до певної міри надолужує популярне одномомне видання Сімовича, Київ-Ляйпці, й творить крок вперед у шевченкознавстві.

Друге "ювілейне" видання "Кобзаря", задумане в 1940 році, це чотиритомник проф. Леоніда Білецького, що, на превеликий жаль, не здійснився в ювілейному році й вийшов у цілому аж у Вінніпегу в рр. 1952-1954. В Празі вийшов тільки перший том з датою 1941 року в В-Ві "Пробосем" д-ра Ст. Росохи. Воєнно-політичні умовини, закриття видавництва всевладним тоді "гестапом", перешкодили здійснити це видання в Європі. Проф. Білецький привіз свої матеріали до Вінніпегу й його праця побачила світло дня на новій еміграції завдяки прихильності В-ва "Тризуб", а зокрема завдяки активному зацікавленню цією справою панства П. й О. Войценків. Отак, хоч і спізнено, відзначено 1840-ий рік двома різними в своєму задумі й виконанні "Кобзарями" — Дорошенка й Білецького.

Друга світова війна що раз більше давалася в знаки українській інтелектуальній еміграції в Празі. Надходив 1944-ий рік, себто століття від появи другого "Кобзаря", що — як відомо — вийшов у Петербургу 1844 р. під наголовком "Чигиринський Кобзар і Гайдамаки". В автора цих рядків зродилася ідея видати цього "Кобзаря", щоб відзначити другий ювілей Шевченкової книжки. Після цілорічної праці в Шевченківському Відділі Музею Визвольної Боротьби України в Празі, ми з п. Фр. Штайнером (тепер у Вісбадені) добилися від цензури дозволу на це видання. Та дозвіл, це ще не було все. Треба було паперу. Книжка лежала в друкарні готова, а паперу не було. Проїшов 1944-ий, ювілейний, рік, прийшов 1945-ий, останній рік війни. Із сходу наступали большевики й було певне, що друкарня попаде в їхні руки. Щоб хоч якийнебудь слід залишився після цього видання, я впросив друкарню, відбити чотири примірники книжки на якимнебудь папері й так сталося.*) В часі нової еміграції з Праги два примірники за-

---

*) Тарас Шевченко: Чигиринський Кобзар і Гайдамаки 1844-1944. Вступна стаття й редакція д-ра Яр. Рудницького. Видавництво Р. Геррозе, Гrefенгайнхен. 160 стор.

тратилися, залишилися тільки два інші. Тепер один із цих примірників зберігається в колекції Гонсетта в Університетській Бібліотеці в Едмонтоні, другий у Вінніпегу в моїй приватній збірці "Кобзарів". Доля двох інших примірників покищо невідома.

* * *

Як сказано, 1960-ий рік — сторіччя появи третього "Кобзаря". Це останній "Кобзар" виданий за життя Шевченка. Він вийшов в Петербургу в 1860-ому році з друкарні П. Куліша коштом Платона Семеренка. Дозвіл друкувати дано 28-го листопада 1859 р. Як пише дослідник цього видання М. Марковський,*) Шевченкові багато довелося клопотатися перш, ніж він одержав цензорський дозвіл. Та й цензор Бекетов, за слів Кониського, дуже багато повикреслював у цьому "Кобзарі", особливо в "Катерині". Точний наголовок цього видання такий:**)

К О В З А Р Ь
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Коштом Платона Семеренка

С. Петербург
В Друкарні П. А. Куліша
1860

На зміст цього "Кобзаря" складаються такі речі:

- 1) Думи мої;
- 2) Перебендя;
- 3) Тополя;
- 4) Утоплена;
- 5) Причинна;
- 6) Думки: Тече вода, Вітре буйний, Тяж-

*) Михайло Марковський. Дещо до історії тексту "Кобзаря" Т. Г. Шевченка. Ювілейний Збірник на пошану академіка Михайла Сергієвича Грушевського, УАН, т. II, Київ 1928, стор. 821 - 825.

**) Цитуємо з примірника з нашої приватної колекції "Кобзарів". У Канаді — наскільки нам відомо — це видання знаходиться йще в Музею оо. Василіян в Мондері, Алберта.

ко важко, На що мені чорні брови; 7) До Основ'яненка; 8) Іван Підкова; 9) Тарасова ніч; 10) Гамалія; 11) Катерина; 12) Наймичка; 13) Гайдамаки й 14) Псалми Давидові. Перед піснею "Думи мої" стоїть посвята "Марку Вовчкові на пам'ять 24 стичня 1859 р.". А перед "Катериною" така ж сама посвята Жуковському, як і в попередніх виданнях. З огляду цього третього видання Кобзаря 1860 р. ми бачимо, що і в 60 р. широка публіка не могла познайомитись із усім тим, що написав Шевченко, хоч до цього часу він уже написав і обробив все те, що ми тепер читасмо в "Кобзарі".

Цікаво буде навести тут місця, сконфісковані в 1859 році московською цензурою. Візьмемо "Катерину". Перша більша конфіската торкається стор. 84, рядків 460-467, що звучать:

*Отаке-то лихо, базите, дізгата!
Жартуюги, кинув Катрусю москаль.
Недоля не базить, з ким їй жартувати,
А люди зог базать, та людям не жаль.
"Нехай, кажуть, гине ледага дитина,
Коли не зуміла себе шанувать!"
Шануйтеся ж, любі, в недобру годину
Щоб не довелося москаля шукать!***)*

А ось сконфісковані місця на стор. 86-87, рядки 533-555:

*Сирота собака має свою долю,
Має добре слово в світі сирота;
Його б'ють і лають, закують в неволю,
Та ніхто про митір на сміх не пита.
А Неася спитають, зарання спитають,
Не дадуть до мови дитині дожить.
На кого собаки на улиці лають?
Хто голий, голодний під тином сидить?
Хто лобуря водить? Чорняві байстрята ...
Одна його доля — горні бровенята,
Та й тих люди заздрі не дають носити.*

***) Доповнення зроблено на основі видання проф. Білецького.

*Понід горою яром-долом,
Мов ті діди високозолі,
Дуби з Гетьманщини стоять;
В яру гребелька, верби в'ряд,
Ставок під кригою в неволі,
І ополонка — воду брать.
Мов покотьоло зервоніє,
Крізь жмару сонце занялось;
Надувся вітер, — як новіє!
Нема нічого, скрізь біліє,
Та тільки лісом загуло.*

В оригіналі всі сконфісковані місця зазначені точками.

Коли порівнювати конфіскату "Катерини" з 1844 р., то треба ствердити, що її цензор був більш ліберальний, як Бекетов. Він викреслив тільки рядки 97-98: "Як ту матір, що вам на сміх сина породила", а в дальшому рядки 462-467 (диви вище), 534-554 (диви вище) та одне слово (байстрюк) у 704 рядку*).

Цікаво як сучасники Шевченка реагували на конфіскати.

Згаданий вище Марковський подає відомості про один примірник третього "Кобзаря" з Всенародної Бібліотеки України в Києві (ч. 690) із збірки Катерини В. Галаганової, дружини відомого Григорія П. Галагана, сучасників Шевченка. Шевченко подарував їй свого "Кобзаря" з власноручною дедикацією: "Катерині Васильовні Галаган на пам'ять Т. Шевченко". Відомо — пише Марковський — що Шевченко був у гарних відносинах із Галаганами, і, напр. в одному своєму листі з цих часів він пише Гр. Галаганові: "Цілую тебе трічі і твою пані, і твого малого Павлуся (сина)". Отож, читасмо даліше, — в Марковського — Катерина Васильовна Галаган, одержавши цей примірник "Кобзаря" від Шевченка, оправила його в гарні палітурки, а в середину книжки повставляла чисті листи гарного папе-

*) Доповнення зроблені на основі видання з 1944 р.

ру, на яких власною рукою поробила деякі (часом великі) хоч і не всі дописи випущених місць. Деякі з цих дописів цікаві навіть до історії тексту Шевченкових творів. Так, перш за все, вона переписала всю велику посвяту до "Гайдамаків" Григоровичеві, яка є в першому виданні "Гайдамаків" 1844 р. (тут тільки у Катерини Васильовни є така відміна проти друкованого видання: "вийдеш подивитися в жолобок криниці" — у друку: "жолобок, криницю") далі, в 5-ому розділі "Гайдамаків" "Свято в Чигирині" вставлено одну фразу: "Бо щоб не почувли" — її нема в першому виданні, але є в пізніших. У вірші "До Основ'яненка" перш за все вставлено 19 рядків, починаючи з "Не вернуться" до "Слава не поляже" — їх нема в перших друкованих виданнях. Проти пізніших друкованих видань тут є такі варіанти: "Заграло" (сказало синє море), як у Франка I, 63 й Огоновського I, 29, у Доманицького — "загуло". Далі вставлено: 1) "А до того Московщина" (скрізь: "в Московщині") — кругом чужі люди (нема в перших виданнях), 2) (тяжко, батьку) — жити з ворогами!" Поборовся б) "п я може з лукавими" (скрізь у пізніших виданнях: "з москалями") (нема в перших виданнях). В "Тарасовій ночі" вставлено 1) тільки два рядки: "Була колись Гетьманщина, та вже не вернеться" (нема в перших виданнях), проти пізніших друкованих видань нема 26 рядків — і 2) "згада козак колишни" (скрізь в пізніших "Гетьманщину", згада та й заплаче (у перших виданнях нема). У вірші "Думи мої" вставлено 48 рядків — від "За карії оченята" . . . до "журбою". Ці рядки є в перших виданнях. У "Катерині" вставлено 1) 8 рядків — "От таке то лихо, бачите дівчата!" — "Жартуючи, кинув Катрусю" (скрізь додано "москаль", 1844 р.); 2) "Сирота собака має свою долю") 11 рядків (у виданні 1844 р. є тільки цей перший рядок, у першому виданні зовсім нема цього уривку), 3) початок 4-го розділу (11 рядків нема в попередніх виданнях) і нарешті в думці "Вітре буйний" після слів — "Втоплю своє горе" у виданні 1860 р. надруковано рядок "Втоплю свою недоленьку", якого

нема в Доманицького, а який є у "Ластівці" 1841 р., де вперше було надруковано цей твір, у Франка (1 - 36) і в Огоновського (1 - 8); у К. В. Галаган написано ще три рядки:

*"Русалкою стану,
Пошукаю в синіх філях,
На дно моря кину".*

З вищенаведеного ясно, що К. В. Галаган, роблячи дописи до подарованого їй "Кобзаря", користувалася з якихсь то писаних копій творів Шевченкових, бо деяких варіантів, що їх вона записала, нема в тих друкованих виданнях (1840 - 1844 р.), які тоді були (пор. цит. стаття, стор. 824 - 825).

* * *

Видання з 1860 року заслуговує на увагу з іще однієї дуже важливої причини. В текстології Шевченкових "Кобзарів" воно займає окреме місце як перше наголошене видання Шевченка. Правда, хоч наголоси ставив у ньому не сам Шевченко, а Куліш у своїй друкарні, то проте воно перший раз документує Шевченкове слово в наголошеному виді й мусить бути точкою виходу для всіх дальших видань, як теж і для студій над Шевченковим наголосом. На превеликий жаль, проф. Л. Білецький не мав під руками цього видання (нам пощастило роздобути його аж у 1956 р., отже рік після смерті проф. Білецького), а відомо, що його тексти всі наголошені. Тільки посередньо видання з 1944 р., в яке я вніс Кулішеві наголоси, служило проф. Білецькому як орієнтація в цьому напрямку (пор. перший том, стор. 370).

І власне через наголошеність тексту третє видання Шевченкового "Кобзаря" з 1860-го року заслуговує окремої уваги.

Отже думасмо, що 1960-ий рік зобов'язує нашу спільноту до перевидання "Кобзаря" з 1860-го року.

Найкраще було б перевидати його фототипічним способом із окремими доповненнями сконфіскованого тексту й коментарями.

II.

ШЕВЧЕНКІЯНА НА ЗАХОДІ

Друге завдання, зв'язане більше з Шевченківським сторіччям у 1861, як і з третім "Кобзарем", це зібрання й опрацювання шевченкіяни на Заході, головню в Канаді й Америці.

Як відомо, українські друки, отже книжкові видання й періодики включно з часописами в Америці й Канаді, багато уваги присвячували Шевченкові і його творчості, зокрема в своїх березневих числах. Основою всякої праці й студій америкаясько-канадіяської шевченкіяни було б насамперед зібрання всіх бібліографічних даних про неї. І в Америці, і в Канаді маємо вже архівно-бібліотечні осередки, де зібрані українські друки майже від початків українського публікованого слова на цьому континенті, отже зібрання бібліографії америкаясько-канадіяської шевченкіяни не було б справою не до здійснення.

Маючи цю бібліографію, можна б далі опрацьовувати такі теми:

1. Шевченко в америкаясько-канадіяській публіцистиці й літературній критиці (з передруками цікавих статей із українських періодиків).

2. Твори Шевченка передруковувані в америкаясько-канадіяських часописах, журналах, альманахах, календарях і т. п.

3. Твори про Шевченка, друковані там же: спомини, оповідання, вірші присвячені поетові, тощо.

4. Пресові звідомлення з свят, академій, ювілеїв Шевченка.

5. Англомовні переклади Шевченкових творів, що були вміщені в українсько-англійських періодиках в Америці й Канаді.

6. Рецензії на книжкові появи шевченкіяни.

Ця остання проблема веде нас до другої основної справи в американсько-канадійській шевченкіяні, до книжкових чи брошурних перевидань Шевченкових творів на цьому континенті. Тут треба б узяти на уваги не тільки українські видання, але й переклади Шевченка. Власне досі ніхто з приватних науковців, чи літературознавців, ані теж наші наукові установи УВАН чи НТШ не подбали про бібліографію американсько-канадійських перевидань Шевченка. Не знаємо скільки їх було, хто їх перевидав, коли й чому. Не знаємо де вони зберігаються. Не знаємо, як була висота накладу. І ще багато дечого не знаємо.

Отже основне й всебічне опрацювання друкованої американсько-канадійської шевченкіяни — це власне гідне зайняття для наших наукових установ, чи окремих науковців в Америці і Канаді. Коли появляться два солідні томи один про "Шевченкіяну в Америці", другий про "Шевченкіяну в Канаді", то думасмо, це буде найкраще вшанування Шевченкових роковин нашою спільнотою на цьому континенті. Во чи ж треба нам чекати хвилини, коли Вільна Українська Академія Наук із вільного Києва посилатиме спеціальну наукову експедицію, до Нью Йорку чи Вінніпегу, щоб вона просліддила всі ці справи? А де ж тоді були сучасні літературознавці, бібліографи, критики й усі, що їхнім першим обов'язком мали б бути студії україніки в діяспорі?

* * *

Згадані аспекти шевченкіяни не вичерпують усієї проблематики. Треба прослідити в дальшому питання американсько-канадійського назовництва й Шевченкового культу в ньому. Адже ж є багато товариств, читалень, організацій, рідних шкіл і т. п. "імени Тараса

Шевченка". Треба б зібрати це все й опрацювати з наукового боку.*)

В Америці й Канаді створено різні скульптури, портрети, графіки й взагалі мистецькі вистави, зв'язані з постаттю Шевченка. Треба б перевести евіденцію цього всього й висвітлити його генезу.

Залишається врешті останній пункт у цій проблематиці: інвентаризація шевченкіяни в американських і канадійських бібліотеках, українських і неукраїнських: публічних, університетських, національних і т. д. Власне ми ще не знаємо, що в нас в Америці й Канаді зберігається не тільки із шевченкіяни, але взагалі з українки.

Це останнє питання може на перший погляд видаватися дивним. А проте всякому, хто так чи йнакше зайнятий Шевченком, не байдуже знати, де знаходяться різні видання його "Кобзарів" чи праці про нього.

Досліджуючи від років цю справу в бібліотеках і приватних збірках можемо покищо подати такий тимчасовий огляд перших "Кобзарів" на Заході:*)

1) "Кобзар" із 1840 року зберігається в Нью Йорку (приватно), в Торонті (приватно), в Бритійському Музею в Лондоні,**) в Університетській бібліотеці в Гельсінкі.

2) "Кобзар" із 1844 р. — себто "Чигиринський Кобзар і Гайдамаки". До кінця 1957 року автор цих рядків був переконаний, що "здається немає ані одного примірника цієї книжки у вільному світі". В останньому часі, на основі даних пані М. К. показується, що один примірник цього видання є в Парижі. Як уже вище відмічено "ювілейне" перевидання "Чигиринського Коб-

---

*) Покищо тільки місцеві назви "Шевченко" були опрацьовані в українському шевченкознавстві, пор. "Назвознаство УВАН" ч. 2, Вінніпег 1958, та "Шевченко. Річник 5", Нью Йорк 1956. УВАН. Стор. 49 - 51.

*) Будемо вдячні всім, хто допоможе нам доповнити цю інвентаризацію, головню 3-ох перших "Кобзарів".

***) Фотокопії деяких сторінок цього примірника є в ОУКО в Вінніпегу й у приватній колекції підписаного.

заря й Гайдамаків" зберігається в двох примірниках: у Едмонтоні й у Вінніпегу, Канада.

3) "Кобзар" із 1860 р. — себто третє видання зберігається в Конгресовій Бібліотеці у Вашингтоні, Публічній Бібліотеці в Нью Йорку, й у приватній збірці полк. А. Кедровського; в Канаді є воно в Музею о. о. Василян у Мондері й у приватній збірці Рудницького в Вінніпегу. Крім цього воно є в Англії (Лондон, 2 примірники), у Франції (Париж), у Швеції (Упсала), у Фінляндії (Гельсінкі), в Данії (Копенгаген) і ін.

4) "Кобзар" із 1861 р. — друкований частинами в "Основи" П. Куліша в Петербургу зберігається в ЗДА (Вашингтон), у Франції (Париж), у Німеччині (Гайдельберг), у Фінляндії (Гельсінкі) й ін. осередках. Є фотокопії у Вінніпегу.

5) "Кобзар" із 1867 — перше посмертне видання цієї книжки коштом Кожанчикова є в Канаді (Вінніпег), у Франції (Париж), у Фінляндії (Гельсінкі) й ін. місцях.

Про дальші видання не будемо говорити, тому що їх уже більше в західньому світі й деякі з них (напр. т. зв. празьке 1876) виходили на Заході.

* * *

Як бачимо з повищих уваг, тема "Шевченкіяна на Заході" незвичайно широка, важлива й цікава. Вона не під силу одній установі, чи одній особі. Опрацювати її можна тільки спільними силами всіх, кому дорога справа синтези українських слідів у діаспорі. Немаловажна щодо цього й справа фінансування відповідного наукового збірника з зібраними матеріалами.

* * *

В організаційному аспекті шевченкіяна на Заході вимагає створення окремого центру в роді празького Шевченківського Відділу Музею Визвольної Боротьби перед війною. Найпрактичніше було б зосередити всю працю в Науковому Т-ві ім. Шевченка — НТШ, що вже

з самої назви покликане для шевченкознавчих дослідів у найширшому розумінні цього слова. Одначе дійсність показала, що в останньому десятилітті перед у шевченкознавстві на еміграції веде Українська Вільна Академія Наук — УВАН так щорічними збірниками "Шевченко" (досі 6 випусків), виданням 4-томового "Кобзаря" за редакцією проф. Л. Білецького та низкою окремих праць зв'язаних із Шевченком і його творчістю. Ось їх список у хронологічному порядку:

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК
ПРИСВЯЧЕНІ ШЕВЧЕНКОВІ

1. Віктор Петров. Провідні етапи розвитку сучасного Шевченкознавства. Авґсбург 1946. Ст. 37. Циклостиль.
2. Дмитро Чижевський. Деякі проблеми дослідження формального боку поезій Шевченка. Авґсбург. 1947. Ст. 17.
3. Ярослав Рудницький. Наголос в поезії Шевченка. Авґсбург. 1947. Ст. 64. Циклостиль.
4. Василь Лев. Лексика ранньої Шевченкової поезії. Авґсбург. 1947. Ст. 10. Циклостиль.
5. Сергій Жук. Скульптурні портрети Шевченка. Авґсбург. 1947. Ст. 11. Циклостиль.
6. Шевченко та його доба. Вип. I. Авґсбург. 1947. Ст. 135.
7. Автограф Шевченка 1957 року. Авґсбург. 1947. Ст. 6. Друк.
8. Леонід Білецький. Шевченко в Яготині. Авґсбург. 1949. Ст. 46.
9. Дмитро Дорошенко. Розвиток української науки під прапором Шевченка. Вінніпег. 1949. Ст. 26.
10. Леонід Білецький. Віруючий Шевченко. Вінніпег. 1949. Ст. 26.
11. Автограф Шевченка 1860 року. Шевченківська Конференція УВАН в США. 1951. Нью-Йорк. 1951. Ст. 15.
12. Шевченко. Річник 1. Нью-Йорк. 1952. Шевченківська Конференція УВАН в США. 1952. Ст. 29+ (2).
13. Тарас Шевченко. Кобзар. Друге поправне й доповнене видання. Редакція, статті й пояснення д-ра Леоніда Білецького. Обкладинка артиста-малюра Мирона Левицького. Видано накладом Видавничої Спілки "Тризуб". Вінніпег. Канада. 1952. Т. I. Ст. 376+7 таблиць ілюстрацій. Українська Вільна Академія Наук в Канаді. Інститут Шевченкознавства.
14. Тарас Шевченко. Кобзар. Редакція, статті й пояснення д-ра Леоніда Білецького. Обкладинка артиста-малюра Мирона Левицького. Видано накладом Видавн. Спілки "Тризуб". Вінніпег. Канада. 1952. Т. II. Ст. 468+14 таблиць ілюстрацій. Українська Вільна Академія Наук в Канаді. Інститут Шевченкознавства.
15. Шевченко. Річник 2. Нью-Йорк. 1953. Шевченківська Конференція УВАН в США. 1953. Ст. 48.
16. Тарас Шевченко. Кобзар. Редакція, статті й пояснення Л. Білецького. Обкладинка артиста-малюра М. Левицького. Видано накладом Вид. Спілки "Тризуб". Вінніпег. Канада. 1953. Т. III. Ст. 576+12 табл. УВАН в Канаді. Інститут Шевченкознавства.

17. Шевченко. Річник 3. Нью-Йорк. 1954. Шевченківська Конференція УВАН в США. 1954. Ст. 47.
18. Тарас Шевченко. Кобзар. Ред., статті й пояснення Л. Білецького. Обкладинка артиста-малюра М. Левицького. Видано накладом Вид. Спілки "Тризуб". Вінніпег. Канада. 1954. Т. IV. Ст. 556+17 таблиць.
19. Шевченко. Річник 4. Нью-Йорк 1955. Шевченківська Конференція УВАН в США. 1955. Ст. 48.
20. Мандриця М. І. З болгарсько-українських взаємин. Вплив Шевченка на болгарську поезію. Накладом УВАН. Вінніпег. 1956. Ст. 16. Slavistica XXVI.
21. Шевченко. Річник 5. Нью-Йорк. 1956. УВАН в США. Ст. 54+2 несп.
22. Мандриця М. І. Шевченко й Франко. УВАН. Серія: Література ч. 3. Вінніпег. 1957. Стор. 24.
23. Шевченко. Річник 6. Нью-Йорк. 1957. УВАН в США. Ст. 54+5.

З окремих видань НТШ можна за рр. 1945-1957 назвати тільки працю П. Зайцева: "Життя Тараса Шевченка". Париж — Нью Йорк — Торонто, 1955.

Для зберігання шевченкіяни на Заході мають велику вагу наші музеї в Америці й Канаді. Тут треба б назвати колекцію "Кобзарів" і шевченкіяни з Клівленді, Огайо, Шевченківський Відділ у Вібліотеці ОУКО в Вінніпегу, архів — музей УВАН у Нью Йорку, тощо. Одначе якогось загально-визначого центру шевченкознавства на еміграції, де б зберігалися відповідні матеріяли для дослідів і шевченківської документації на Заході, покищо немає. Шевченківські роковини могли б спричинити заіснування "Центральної Вібліотеки ім. Шевченка", чи чогось подібного.

III.

СЛОВНИК ШЕВЧЕНКА

Хоч шевченкознавство, як наука, має за собою кілька десятків літ історії, то проте йому ще далеко до кінця, далеко до основних монументальних праць і далеко до того, що інші народи створили в подібних ділянках науки, напр. у дантології, шекспірознавстві, студіях над Шіллером і Гете, чи хочби в пушкінознавстві, чи в дослідях над Міцкевичем, коли йдеться про слов'ян.

Щодо цього зовсім правий М. Глобенко, коли в передмові до "Життя Тараса Шевченка" П. Зайцева писав у 1955 р.:

"У постійно несприятливих для шевченкознавчої праці обставинах українська наука не могла похвалитися багатьма ґрунтовно написаними розвідками про життя великого поета..." (стор. 5).

Ахіллева п'ята українського шевченкознавства й велика недостача української культури — брак Шевченкового словника, себто вичерпної лексикографічної праці про всі слова й звороти, що їх знаходимо в українських і неукраїнських писаннях поета. Те ж саме можна сказати й про "граматику" Шевченка.

Пекуча потреба таких праць впливає з багатьох мотивів.

Як відомо, Шевченко походив із народу. Його вужча батьківщина була південна Київщина, отже територія, на якій схрищуються східні, західні й північні говори української мови. Можна образowo твердити, що це "серце" мовної України.

З цього погляду Шевченкова мова мала вже в наслідок свого географічного положення всі дані для

того, щоб стати всеукраїнською літературною мовою. Коли ж узяти до того на увагу ще й соціальне походження Шевченка й врешті доцінювання ваги того слова, що ним мав "возвеличити рабів німих", отже доцінювання мови, як засобу творчості, то все це каже нам визнати Шевченкову мову за епоху в її історії. Шевченко закріплює остаточно східно-український тип літературної мови, з його закінченням "-я" (весілля, зілля), пропуском "й" в наростку вищого ступня прикметників "-іше" (а не — їйше, як до Шевченка), м'якими закінченнями прикметників "-ський, цький, -зький", характеричними наголосами (напр.: несемо, ідемо, береть... розлілється, піде й т. д.). Фонетика Шевченкової мови, це в основі фонетика сьогоднішньої літературної мови за винятком кількох вузько-місцевих говорів прикмет, як ось: частіше вживання О зам. І в таких словах, як "зов'яло, зотне, зо мною, догнала", невідрізнання "е" та "и" в залежності від наголосу, пор. "Керелівка", зам. Кирилівка, "кешеня", зам. кипеня, "туркеня", зам. туркня й ін.

Всеукраїнська в Шевченка і морфологія, і синтакса. Вряди-годи, зокрема в пізнішій добі творчості, Шевченко вживає залюбки архаїзмів, запозичених із старощерковно-слов'янської мови, напр. "чаяти, пря, возвеличу, на торжища і в чертоги", або:

"Люди род лукавий
Господнюю святую славу
Розтали"...

Ці слова з'являються з особливих мистецьких спонук, а саме тоді, коли Шевченко говорить у піднесеному, святковому настрої, або коли іронізує. Вони мають у нього окрему стилістичну функцію.

Подібно можна пояснити появу в нього таких народніх архаїзмів, як "ходя, стоя", чи: "я стар був, немощен" і ін.

Найсильніша в Шевченковій мові народня стихія. Говоровий терен, з якого він походить, був найменш

висунений на чужомовні впливи. Тим можна й пояснити в нього малу кількість запозичень із російської мови ("славою, вашей, луна"), а ще меншу з польської ("покойова, літаня, коч"), чи з інших. Зате більше в нього самостійних новотворів, переважно лексичного характеру: "верхотворець, днедавний, себелюб, недомудр, своєволя" й ін.*)

Зокрема цікава Шевченкова стилістика й зрівняння її з народною поетичною мовою: епітети, повтори, переноси, порівняння й ін. творені в дусі, чи краще помистецьки перетворювані з народних зразків.**) Велике багатство народніх фігур і тропів у Шевченковій поезії — найліпший доказ його врослості в народний ґрунт та геніяльності в погодженні змісту з поетичною формою з одного, індивідуальності в цій формі й віковими надбаннями попередніх поколінь із другого боку.

Як вже згадано вгорі, не дивлячись на велике значення Шевченка в розвитку української літературної мови, українська наука й українське шевченкознавство досі не здобулися на окремого словника Шевченкової мови, чи теж на її граматику. А потреба таких основних праць із шевченкознавства впливає не тільки з характеру й значення Шевченкової мови; це взагалі пекуча потреба української культури. Брак цих праць стояв і стоїть на перешкоді до повного вивчення й розуміння його творчості.

Тут не місце розписуватися ближче про характер, систему й розміри словника, чи граматики Шевченкової мови. Одначе думасмо, що вони повинні охоплювати весь мовний засіб Шевченка, отже однаково його по-

---

*) Пор. Ол. Снявський: Елементи Шевченкової мови. Культура українського слова, Збірник I, Харків-Київ 1931, стор. 7-51; Яр. Рудницький: Українська мова та її говори, Грешенгайнхен 1945, стор. 93-94; той же: Наголос в поезії Шевченка, УВАН, Авґсбург 1947; В. Чапленко: Шевченкова мовна діяльність, розділ у праці: Українська літературна мова (17 ст. — 1917 р.), УТІ, Нью Йорк 1955, стор. 97-120.

***) Пор. Ф. Колесса: Студії над поетичною творчістю Шевченка, УММА, Львів-Київ 1939.

етичні, як і прозові й драматичні твори, однаково його українську, як і російську мови. Це був би повний академічний словник і повна академічна граматика Шевченкової мови. Крім цього можна б видати малого словничка, показника Шевченкових слів, чи словника до одного з "Кобзарів".

Тут треба пригадати, що над словником Шевченка вже працювали українські мовознавці. Отак напр. І. Огієнко (теперішній Митрополит Іларіон) в 1920-ому році мав уже на картках розписане видання Доманицького (1907), але його матеріали пропали. Друга світова війна перешкодила в закінченні словника до "Кобзаря" з 1860 р., якого автор цих рядків приготував у Празі. Увесь матеріал, переписаний на карточках і частково опрацьований (букви "а" - "в"), залишився в Празі й доля його невідома. З воєнних хуртовин уцілів одним — єдиний селективний словничок до Шевченка, опрацьований І. Огієнком. Він зберігається в рукописі у Вінніпегу й варто б подбати про його видання. Розміри цього словника — 190 сторінок, приблизна ціна видання \$ 1000. Він потрібний як довідковий показник слів, що їх уживав (чи не вживав) Шевченко, отже має нормативний характер. УВАН у Канаді радо видала б цього словника, щоб хоч започаткувати Шевченківську лексикографію. Одначе треба мецената, що взявся б оплатити кошти друку. Може хоч 1960 чи 61-ий рік спонукає котрогось із наших багатших земляків причинитися до появи Шевченківського словника.

IV.

ВИДАННЯ ШЕВЧЕНКА СВІТОВИМИ МОВАМИ

В одній із своїх недавніх шевченкознавчих доповідей у Лондоні, Англія, проф. П. Зайцев торкнувся цієї справи. Як подала українська преса, "проф. Зайцев нагадав, що 1961 року сповниться 100 років з дня смерті Тараса Шевченка і закликав українців у вільному світі подбати про те, щоб твори Шевченка були видані в перекладах на англійську, французьку та німецьку мови. Проф. Зайцев закликав також створити єдиний фонд видання творів Шевченка." (пор. "Український Голос", ч. 11 (1958).

Заклики проф. Зайцева переконливі, актуальні й повинні знайти відгук серед українців у вільному світі. Власне тим землякам, що живуть серед англо-саксонського, французького, німецького й іншого довкілля потрібні Шевченкові переклади з двох основних причин: Поперше, щоб познайомити не-українських співгромадян даної держави з творчістю українського генія, що за словами Еміля Дюрана "вповні заслуговує на те, щоб слава його перейшла кордони його батьківщини" (1886), а подруге: щоб молоде наростаюче покоління українських поселенців, яке не завжди володіє українською мовою, мало доступ до великих ідей українського поета.

Досі — на нашу думку — найбільше перекладали Шевченка на англійську мову. Перший із перекладачів — проф. В. К. Морфілл, (W. K. Morfill, 1834 - 1909) що започаткував славістику в Оксфорді, у 1880 році познайомив англомовний світ із Т. Шевченком і дав переклад (початку) "Заповіту". Не всі переклади Морфілла на-

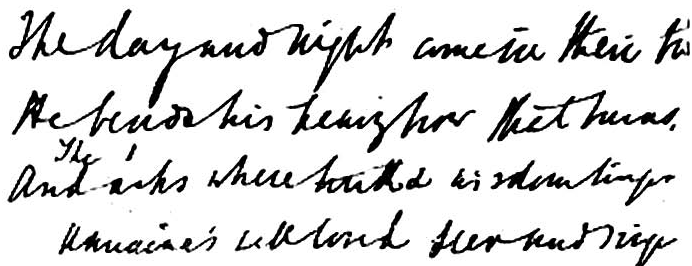
друковані. Отак напр. у 1955 році, досліджуючи Морфіллову спадщину в Тейлорівському Інституті в Оксфорді, автор цих рядків знайшов неопублікований досі його переспів Шевченкового "І день іде і ніч іде". Ось оригінал і цей переспів:

*І день іде, і ніч іде . . .
І, голову схопивши в руки,
Дивується, гому не йде
Апостол правди і науки?*

Morfill:

The day and night come in their turns,
He bends his heavy brow that burns,
And asks where truth and wisdom linger
Ukraine's well loved seer and singer.

А ось фотостат рукопису, пересланий Управою Бібліотеки Тейлорівського Інституту:

*The day and night come in their turns
He bends his heavy brow that burns,
And asks where truth and wisdom linger
Ukraine's well loved seer and singer*

Крім Морфілла перекладали Шевченка на англійську мову Войнич, Лайфсей, Івах та інші. Найбільш відомі книжки — це "Кобзар" у перекладі д-ра А. П. Гунгера (Вінніпег - Тулон 1922) та проф. К. А. Маннінга (Нью Йорк 1944). Обидві книжки сьогодні майже вичерпані й можна б подбати про їхній новий наклад. В 1957 році за переспіви (тобто вільні переклади) Шевченка на англійську мову взялася пані Мира Лазечко-Гаас у Вінніпегу й має вже готову книжку п. н. "Калина й тернина", яка жде свого видавця й свої черги в англо-

мовних перекладах Шевченка. 9-го березня 1958 пані Лазечко-Гаас читала деякі з своїх переспівів на сесії УВАН у Вінніпегу, присвяченій пам'яті Шевченка, і вони викликали на слухачів якнайкраще враження.

Нам здається, що так як англійські переклади й праці про Шевченка, так і інші (французькі, німецькі, тощо) треба б видавати в двох різних збірках: поперше — зібрати й передрукувати все, що досі написано в даній мові про Шевченка, подруге — видати нові переклади й нові шевченкознавчі студії в окремій книзі.

Погоджуючися вповні з проф. Зайцевим у потребі присвосня Шевченка вільному світові, ми тільки добавимо, що крім англійських, французьких та німецьких перекладів, треба б подбати й про еспанські, португальські, італійські, шведські, норвезькі, данські й ін., не згадуючи вже й про переклади на мову Гана...

Про цю справу не подбають в підсоветській Україні з відомих причин. І тому весь тягар засвоєння Шевченка світовим літературам паде на плечі української еміграції. Тимто не "єдиний фонд" — як хоче проф. Зайцев — мусів би тут прийти в допомогу, а багато різних фондів — один у англомовних країнах, другий у французьких, третій у еспанських і тд. Українські громади в поодиноких країнах повинні організувати Шевченківські комітети й приступити до праці над виданням Шевченка з мовах країн свого поселення.

V.

ІДЕОЛОГІЧНЕ НАСВІТЛЕННЯ ШЕВЧЕНКА.

"Творчість національного генія, виразника найістотніших змагань свого народу, від перших кроків стягла на себе дуже неприхильну увагу того режиму, що тяжив над українською нацією, силкуючись довести її до повного винародовлення. Це змушувало поета промовляти до земляків образами та алегоріями, що вимагали — та й тепер іще вимагають — пояснення й розкриття. Тому появилися численні досліди, що, поруч із завданнями формально-літературного характеру, мали з'ясувати також і ідейний зміст Шевченкових творів. Коли за царизму розвиток цієї ділянки шевченкознавства загальмований був переслідуванням Шевченкових творів, яко джерела української національно-визвольної ідеї, то опісля в совєтській Україні твори Шевченка стали предметом старанної опіки тої інтернаціональної влади, що хоче з поета зробити ватажка якогось "передпролетаріату". Всі ці обставини ставлять перед нами завдання висвітлити нарівні з літературною також ідейну сторону Шевченкової творчості".

Ці слова, висказані в 1934 році в другому томі т. зв. ларшавського видання творів Т. Шевченка Павлом Зайцевим (стор. 4), не тільки що не втратили до сьогодні своєї вартости, але, навпаки, стають що раз то більше начасними в обличчі того, що тепер виходить із шевченкіяни в підсовєтській Україні. Ідеологічне викривляння творчості Шевченка має там свою історію. Ще в 1939 році Д. Л. у статті "Ідеологічне насвітлення Шевченка в новіших дослідників" ("Сьогочасне й минуле", ч. 3-4, Львів 1939, стор. 115-127) дав історичний

огляд підсовєтської інтерпретації Шевченка в душі й за вимогами партії. Починаючи з статті Любченка "Червоний Христос" (Київ 1920), почерез висловлювання Затонського, Скрипника, Айзенштока, Річицького, Коряка, Хвилі, Шаблювського й ін., аж до совєтських видань творів поета, всюди й скрізь підкреслювано загальну вказівку в Леніна про революційність і класові мотиви Шевченкової творчості. Мало-помалу під наглядом і інспірацією наркомів і комсомолів закріплено в підсовєтському шевченкознавстві аксіому про Шевченка — соціального бунтаря, позбавленого якихнебудь "націоналістичних аспірацій".

В часі другої світової війни, коли треба було патріотичними закличками сприяти боротьбі з Гітлером, наступив деякий зворот у ідеологічному наświetленні Шевченка. Показова була з цього погляду Шевченківська Сесія Академії Наук УРСР на еміграції в Уфі на Уралі в березні 1943 р. На сесії відчитано 11 доповідей із шевченкознавства, в яких не раз і не двічі підкреслено національну роль Шевченка, а головний промовець — П. Тичина говорив, що "в своїх творах сучасникам своїм Шевченко підкреслював, що вони є діти славних батьків, борців за волю батьківщини — діти Кривоноса, Ботуна, Наливайка, Семена Палія, Сагайдачного, Залізняка й Гонти..." Звичайно, на сесії не забули лайки під адресою "петлюрівських шакалів", а проте в цілому та імпреза, що відбувалася на чужині в розгарі світової війни, виразно свідчила про те, що "більшевики вдалися до українських національно-патріотичних гасел із метою привернути до себе симпатії українців, і коли українським науковцям дозволено було писати про Шевченка такі речі, які тепер вважають за вияв буржуазного націоналізму й контрреволюції".*)

Після закінчення другої світової війни прийшов зворот: в ідеологічному наświetленні Шевченка почато

*) Пор. П. О. в збірнику УВАН "Шевченко", Річник 2, Нью-Йорк 1953, стор. 38.

завертати назад до передвоєнних часів, підкреслюючи зокрема братання Шевченка з "великим російським народом". При цьому не забувається виливати помий на "буржуазних націоналістів".

Отак напр. у 1947 році Ол. Корнійчук в статті "Великий поет-демократ" понаписував такого, що здається навіть найбільш ортодоксальним партійцям може видаватися смішним і злишнім. Ось деякі квіточки з його слюкубрацій на теми Шевченкового життя й творчості:

"Невгасимою ненавистю Шевченко ненавидів українських панів — лібералів, націоналістів, які ще за життя поета намагалися відірвати його від передових представників російського народу" (стор. 5).

"Зразу ж після смерті Шевченка — піше далі Корнійчук — українські націоналісти, такі як Куліш, не тільки одвернулись від великого поета, але і його поезію, його благородну музу назвали "п'яною музою" (стор. 10).

А далі Корнійчук переходить до сучасності:

"Тільки партія большевиків, очолювана великими геніями революції — Леніним і Сталіним, захищала Шевченка від націоналістів, чорносотенців, від усіх, хто простягав свою брудну руку до великої спадщини народнього співця" (стор. 10).

"З двох українських культур одна — "культура" зоологічних націоналістів, петлюр, сфремових, винничків, бандер, цих наймитів іноземних розвідок уже остаточно догнивас..."

"Українські буржуазні націоналісти намагалися в своїй писанині перетворити Шевченка й всіх прогресивних діячів українського народу в минулому неодмінно в націоналістів у тій чи іншій мірі." (стор. 11).

Нічого дивного, що після цієї своєї писанини Корнійчук став офіційним "шевченкознавцем" підсовєтської України й уже більш як десять років його статтями прикрашують вступи до найрізніших видань Шевченкових творів.

Ось закінчення з найновішого тритомника, виданого в Києві в 1955 році:

“В пожовтневі часи українські буржуазні націоналісти, маскуючись, намагались у своїх писаннях довести, ніби Шевченко був націоналістом. Так вони писали не тільки про Шевченка, а й про всіх прогресивних діячів українського народу в минулому. Вони хотіли своєю підлою писаниною довести, що, мовляв, в Україні в минулому не було ні одного громадського діяча чи видатного письменника, який би не був націоналістом. Тим самим вони намагались довести, що українській класичній літературі властивий націоналізм, як щось органічне для неї. Підлих зрадників-націоналістів, що працювали за завданням фашистських розвідок, було сикрито й нещадно розгромлено советським народом, керованим партією Леніна-Сталіна...”.

Як для академічного видання “Кобзаря”, то стиль цих стверджень зовсім не розходиться з їхнім змістом... Але йнакше говорити й писати про Шевченка не вільно.

Нічого дивного, що еміграційні видання в Україні або промовчуються, або збуваються лайкою. Показове з цього погляду ставлення якогось Назаренка до вінницького видання Шевченкового “Кобзаря” проф. Л. Білецьким, здійсненого на спілку УВАН-ом і В-вом “Тризуб” у рр. 1952-1954.

Як далеко в безвихідь зайшло сучасне підсоветське шевченкознавство, про те яскраво свідчить книжка Д. Косарика “Життя і діяльність Т. Шевченка” (Радянський Письменник, Київ 1955). В В книжці повно дат і даних, які мають дуже далеке, або не мають узагалі нікого зв'язку з Шевченком. Отак напр. в “житті й діяльності Шевченка” читаємо:

“10. 4. 1870 народився В. І. Ленін” (стор. 267),

“21. 12. 1880 народився И. В. Сталін” (стор. 272),

“9. 1. 1905. Петербург. Погаток народної революції в Росії” (стор. 285), і т. д. і т. д.

“7. 7. 1862. Петербург. Царський уряд заарештував Чернишевського і замкнув у Петропавлівську кріпость” (стор. 264).

А відомі “тези” з нагоди “300-річчя воз’єднання України з Росією” схвалені ЦК Компартії Советського Союзу в 1954 р., що їх цитує Косарик на стор. 357 - 358 своєї книжки, містять таке офіційне ствердження:

“Шевченко був непримиримим борцем проти українського буржуазного націоналізму і лібералізму” (стор 358).

Нічого дивного, що Вол. Дорошенко, рецензуючи книжку Косарика в збірнику УВАН “Шевченко”. Річник 6 (Нью Йорк 1957), робить такий висновок про неї:

“З усіх наведених прикладів бачимо, що книга Косарика необ’єктивна, тенденційна, одностороння у виборі інформацій, поминає силу-силенну незвичайно цінного матеріялу, а zarazом занадто перевантажена різним дрібничковим матеріялом, невартим згадки”. (“Шевченко в кривому дзеркалі”, стор. 52).

Можна б наводити ще багато прикладів із повесної Шевченківської літератури, де викривлено ідеологію Шевченкових творів, натягнуто його вислови й промовчано те, що йому сутне: перевагу національного над універсальним, народньо-українських елементів над інтернаціональними та справжнє ставлення поета до Росії й росіян. Щоб докладно проаналізувати ці справи, щоб “відбронзувати” Шевченка від усіх партійних і непартійних “тез”, щоб у правдивому світлі показати справжнє ідейне обличчя поета, треба б написати й видати грубу книгу про ідеологію Шевченкової творчости. Вона — на нашу думку — повинна б складатися з двох основних частин: критичного перегляду всіх дотеперішніх інтерпретацій національного й соціального в Шевченка й з об’єктивної синтези філософсько - етичних й політично - суспільних ідей Шевченкової творчости.

SLAVISTICA

A series relating to Slavic languages, literatures, cultures, ethnography, archeology etc., with special attention to the problems of Eastern Slavic world. Published by the Institute of Slavistics of UVAN in Winnipeg, Canada.

Appears three times a year:

- No. 1. **The tasks of Slavic Philology and Ukrainian Slavistics** (in Ukrainian), Augsburg, 1948.
- No. 2. **V. Chaplenko: Ukrainisms in the language of M. Hohol (N. Gogol)** (in Ukrainian, with a French resume), Augsburg, 1948.
- No. 3. **Ivan Sydoruk: The problem of the Ukrainian White-Ruthenian Lingual Boundary** (in Ukrainian, with English and German resumes, 2 maps), Augsburg, 1948.
- No. 4. **J. B. Rudnyč'kyj: Slavic and Baltic Universities in Exile.** (in English), Winnipeg, 1949.
- No. 5. **J. Byrych: A Page from Czech-Ukrainian Relations** (in Ukrainian), Winnipeg, 1949.
- No. 6. **R. Smal-Stocky: The Origin of the Word "Rus"** (in English), Winnipeg, 1949.
- No. 7. **V. Chaplenko: The Language of "Slovo o Polku Ihorevi"** (in Ukrainian with an English resume), Winnipeg, 1950.
- No. 8. **I. Mirtchuk: Das Daemonische bei den Russen und den Ukrainern** (in German), Augsburg, 1950.
- No. 9. **J. B. Rudnyč'kyj: Slavistica Canadiana A.D. — MCML** (in English and Ukrainian), Winnipeg, 1950.
- No. 10. **Geo. W. Simpson: The Names Rus', Russia, Ukraine and their Historical Background** (in Engl.), Winnipeg, 1951.
- No. 11. **Meir. I. Ohienko: An Early 17th cent. Ukrainian Russian Dictionary.** (in Ukrainian and Russian), Winnipeg, 1951.
- No. 12. **V. J. Kaye: Slavic Groups in Canada** (in Engl.), Winnipeg, 1951.
- No. 13. **P. Fylypovych: Hohol's (Gogol's) Ukrainian Background.** (in Ukr.), Winnipeg, 1952.
- No. 14. **W. Kirkconnell: Common English Loanwords in E. European Languages.** (in English), Winnipeg, 1952.
- No. 15. **J. B. Rudnyč'kyj: Slavica Canadiana A.D. 1951** (in English), Winnipeg, 1952.
- No. 16. **J. Sherekh: Particpium Universale in Slavischen.** (in German), Winnipeg, 1953.

- No. 17. **Lucyk G. M.:** *Old Church Slavic as a Religious Cult Language.* (In Ukrainian with an English summary), Winnipeg, 1953.
- No. 18. **J. B. Rudnyč'kyj:** *Slavica Canadiana A.D. 1952.* (Multilingual), Winnipeg, 1953.
- No. 19. **I. Sydoruk:** *Ideology of Cyrillo-Methodians.* (In English), Winnipeg - Chicago, 1954.
- No. 20. **P. Kovaliv:** *Ukrainian and the Slavic Languages.* (In Ukrainian), Winnipeg, 1954.
- No. 21. **J. B. Rudnyč'kyj:** *Slavica Canadiana A.D. 1953.* (Multilingual), Winnipeg, 1954.
- No. 22. **J. B. Rudnyč'kyj:** *Slavische und indogermanische Akzentdubletten* (In German with English, French, Russian and Ukrainian summaries), Winnipeg, 1955.
- No. 23. **W. J. Rose:** *Cradle Days of Slavic Studies — Some Reflections* (In English), Winnipeg, 1955.
- No. 24. **J. B. Rudnyč'kyj:** *Slavica Canadiana A.D. 1954* (Multilingual), Winnipeg, 1955.
- No. 25. **V. Swoboda:** *The "Slavonice" Part of the Oxford Heptaglot Lexicon. A Ukrainian-Latin Vocabulary of the 1st Half of the 17th Century* (In Ukrainian, English, and Latin), Winnipeg, 1956.
- No. 26. **M. I. Mandryka:** *A Phase of Bulgarian-Ukrainian Literary Relations. Shevchenko's Influence on Bulgarian Poetry* (In Ukrainian and Bulgarian), Winnipeg, 1956.
- No. 27. **J. B. Rudnyč'kyj:** *Slavica Canadiana A.D. 1955* (Multilingual), Winnipeg 1956
- No. 28. **A. Franko-Kluchko:** *Ivan Franko's Manuscripts in Canada* (In Ukrainian), Winnipeg, 1957.
- No. 29. **P. Kovaliv:** *Adjectival Participles in the Slavic Language* (In English), Winnipeg, 1957.
- No. 30. **J. B. Rudnyč'kyj:** *Slavica Canadiana A.D. 1956* (Multilingual), Winnipeg, 1957.

Price: \$0.50 per copy (No. 25 — \$1.00)

Obtainable at:

U V A N P. O. Box 3597, Station B., Winnipeg, Man., Canada.